

In tako vzamem slovo od drugega mi „Slov. Gospodarja“ in njegovih naročnikov in čitateljev. Kar je bilo slabega, pozabite, kar pa dobrega, ohranite. Z Bogom!

Na praznik oznanjenja Marijinega dne 25. marcija 1885.

Dr. Lavoslav Gregorec.

Kako se nam štajerskim Slovincem godi!

(Govor poslanca B. Raiča v državnem zboru, dne 28. febr. 1885.)

III. Huda, silno huda se godi slovenščini po ljudskih šolah štajerskih, koroških in primorskih. Koroška ima 124.000 do 130.000 Slovencev, ki niti jedne slovenske šole v pravem pomenu besede nimajo. Zato se je že ranjki knez in škof Wiery s 97 kateheti vred pritožil pri naučnem ministru, da slovenski otroci niti tolikanj slovenščine ne znajo, da bi katehizem brati zamogli. Vse je bilo zastoj. Ustavoverno ministerstvo se niti ganilo ni! Na Koroškem imajo v resnici učni načrt, po katerem mora učitelj slovenskega otroka v šolo stopivšega takoj nemški nagovoriti ter ga skozi osem let vedno le nemški podučevati. Leta 1882 prišel je šolski nadzornik v ljudsko šolo v Svečah, kjer je začel takoj otroke nemški izpraševati. Ker otroci v tretjem mesecu šolskega obiskovanja še niso mogli povoljno odgovarjati, izrazil se je ostri gospod jako nepovoljno o šolskem napredku. Dotični učitelj dobil je že čez nekaj dni dekret, za kazen na lastne stroške preseliti se v Velikovec na drugo službo. Učitelj se je hotel pritožiti; toda še preden mu je to mogoče bilo, že je dobil strogo povelje, da se mora preseliti o božičnih praznikih brez ugovora. Celemu svetu, izvzemši Koroško samo in pa naučno ministerstvo, dan na dan lažete, da so po Koroškem utrakvistične, t. j. slovensko-nemške šole, kjer se najprvo slovenski, potem pa nemški podučuje. V resnici so pa šole popolno nemške ter se slovenski otroci ne navadijo v slovenščini niti pisati niti brati, izvzemši morda 2 ali 3 šole in to je vendar proti šolski postavi in proti članu XIX. Tistemu učitelju ni nič drugega kazalo, kakor v sredi zime, če tudi z najboljšimi spričali previden, v Velikovec seliti se z bolno družino! (Čujte! na desni.) Službo je pa za 200 fl. slabše dobil, kakor je bila prva. Tako hudo kaznuje se na Koroškem hudodelstvo — da je človek Slovenec — in to pod sedanjim ministerstvom!

Krajnemu šolskemu svetu v Glinah ukazal je c. kr. okrajni šolski svet 16. novembra 1880 pod kaznijo 10 gld. rubriki 7 in 8 v zapisniku šolskih zamud nemški napolniti ter se sploh pri poslovanju s predpostavljeno gosposko nemščine kot uradnega jezika posluževati. Ugovor

pri c. kr. deželnem šolskem svetu je bil brez vspeha.

V Tinjah pri Velikovci podučevala sta dva učitelja, jeden Slovenec, drugi Nемеc. Kar so prvega dali v pokoj ter je drugi sam ostal. Krajni šolski svet prosi pri c. kr. krajnem šolskem svetu za drugega slovenskega učitelja, pa namesto njega le sledeč odgovor dobi: „Št. 1681. Krajnemu šolskemu svetu v Tinjah. Visoki c. kr. deželni šolski svet sporočil je z odlokom 22. oktobra 1884 semkaj, da ni v položaji, da bi zamogel slovenskega učitelja tjakaj poslati. Toraj vam drugega ne ostaja, kakor da vpeljete poludnevni poduk za toliko časa, da se namesti služba nadučiteljeva. Ondašnji učitelj, g. Flor. Moser, si bo prizadeval s pomočjo kakega dečka iz II. razreda, ki naj mu bo za tolmača služil, poduk pri malih otrocih pričeti. (Čujte! na desni) Sploh se pa v tem slučaju več gleda na tehnično spretnost pri predavanju predmetov, kakor pa na razumljivost. C. kr. okrajni šolski svet v Velikovci, 4. novembra 1884.“

Tako napreduje slovenska ljudska šola v vojvodstvu Koroškem.

Na spodnjem Štajarju Vam je šolska postava deveta briga, ravno taka je s postavnimi načrti poduka. Povsod nam vrvate med ure poduku že določene tudi še ure za poduk v drugem deželnem jeziku, da otroci potem saj izvestno niti jednega niti drugega ne znajo. Po spodnjem Štajarju nemški „Šulverein“ med čisto slovenskimi prebivalci nemške ljudske šole napravlja. (Čujte! na desni.) Ali ni to proti šolski postavi? (Ne! na levi.) Ali ni to proti XIX. članu? (Ne! na levi.) Ali ni to proti zdravi pameti, proti pravičnosti? (Dobro! na desni — smeh na levi!) V Slov. Bistrici 400 slovenskih otrok šolo obiskuje in vendar je deželni šolski svet v sporazumu z deželnim odborom naročil, da naj se od tretjega razreda dalje vse nemški podučuje. Časnik, ki je to čudo svetu objaviti hotel, so zasegli. (Čujte! na desni.) Hudobna dela skrivajo se v temi! (Veseloat na desni — smeh na levi!) (Konec prih.)

Gospodarske stvari.

Govejski hlev.

Stanovauje govedom je hlev, kder posebno dojne krave in pitavna živina večji del svojega časa prebije. Tudi teleta za pleme in mlada goveda in vozna žival stoji mnogo časa v hlevih. Zato je nujno treba, da je hlev dovoljno prostoren, primerno visok ter preskrbljen s prikladnimi jaslami, rimami itd.

Zastran prostornosti hleva daje se povprek sledeče povedati: za doraščeno goved srednje plohe mora biti prostor v hlevu 130—170 centimetrov širok, za 1—2 letno goved 1 met.;

dolg pa z jaslami vred $2\frac{1}{2}$ do $3\frac{1}{2}$ metra; prostor za govedom ali hodnik bodi $1\frac{1}{2}$ do 2 met. širok; potem takem ima celi hlev meriti od hodnika do jaselj, to pa s hodnikom in jaslami vred, 4 do $5\frac{1}{2}$ metra. Ves takšni hlev pa za dve vrsti goved z glavami proti steni obrnenih mora biti 8 do 10 metrov dolg. Še večji mora biti, če goveda z glavami drugo proti drugemu stojijo. Tukaj treba, 1 meter za hodnik mej jaslama in za dva hodnika kraj stene po 1 meter, tako da mora biti celi hlev dolg 10 do 11 metrov. Na dalje mora hlev biti primerno visok, da zrak leži čist ostaja in nezdravi plini odhajajo, navadno $3\frac{1}{2}$ do 4 metre. Jasli naj bodo $1\frac{1}{2}$ do $2\frac{1}{2}$ metra nad tlami — za teleta se ve malo nižje. Ako treba rime ali „lojtre“ pritrđiti, spustijo se 30 do 40 centimetrov visoko nad jaslami. Tla morajo od jaselj do hodnika biti nagnene za 24 do 30 centimetrov, gnojnični žleb naj visi pri vsakih 16 centimetrih za 4 centimetre.

Vhod ali dveri v hlev so najboljše $2\frac{1}{2}$ metra visoke in $1\frac{3}{4}$ do 2 metra široke. Kder puščajo mladej živinici prosto po hlevu hoditi, računijo na tele 7 do 8, na pol leta staro goved po 10 kvadratnih metrov prostora.

V velikih gospodarstvih in dobrih hlevih je prostor za posamezne vrste živinčet lepo razpredeljen. Za dober hlev potreben je hodnik, na kateri se gnoj izpod živinčet kida in potem na gnojišče odpravlja. Ta hodnik bodi dovoljno širok, da hlapeci in dekle z molznimi latvicami in zehitari leži simotamo hodijo, gnoj kidajo, živino napajat, napregat, past ali k biku gonijo. Na vsaki kraj hodnika se priredi gnojnični žleb, hodnik sam pa mora malo globljeje biti spušččen, da se na njem vse leži opravlja; gnojnične žlebe moramo večkrat dobro sesnažiti. Godi se to, kedar gnoj kidamo: žleba pokrijeta se z deskami, po njih se izkidani gnoj potisne iz hleva tavun, potem se v žleba vode nalije in z brezovico sesnažita.

Zraven hleva morajo biti še primerni prostori za krmo, parme, škednji. Krme ne gre nad hlev na pod metati, če ni hlev obokan; še menje pa v hlevu samem hranjevati, kajti krma se navzame hlevnih sopuhov in je zdravju škodljiva. Kdor je vsakako prisiljen v hlevu nekaj krme naložiti, ta jo naj malo pred polaganjem zreže.

Hlev mora biti toliko svetel, da se za more vse prav videti, kar se v njem godi. V to svrbo morajo v stenah okna biti. Okna naj se priredijo srednje visoko in nikoli ravno pred glavami goved, a najmanje 40 do 60 centimetrov nad glavami. Široka naj bodo kakih 30 centimetrov in 20 centimetrov visoka. Zelene šipe so boljše od belih, ker svetlobo milšo delajo. Dobro storimo, če jih tako napraviti damo, da se lahko zapirajo in odpirajo. Zunaj

morajo okna imeti lesene oboknice ali dverce, ki se trdno zaprejo. Kedar slabo vreme to zahteva. Teleta naj stojijo v najbolj svetlih prostorih. Kajti svetlobe jako potrebujejo, da veselo rastejo in dobro prosperajo.

Gnojnišni žlebi zadi za govedi ne smejo biti pregloboki ali tako potegnjeni, da žival čez nje noge postavi, kedar od jaselj nazaj stopi, tudi so pregloboki žlebi nevarni, ker se živina, kedar jo odvežemo in na prosti zrak spustimo, lahko spodtakne in onesreči.

Dno hlevovo je najboljše iz ilovice napraviti ter jo trdno steptati in stlačiti. Naj se potem lepo poravna, da bode gnojnica redno odtekala, a ne v jamah zastajala. Dno mora nekoliko proti gnojničnem žlebu viseti, vendar ne preveč. Kajti če preveč visi, pouzroči to kravi trut ali da tudi povrže.

Svetovati je, da hlev ni prevelik. Kdor ima veliko živine, stori bolje, če jo porazdeli na več hlevov ali vsaj predalov. Preveliki hlevi so po zimi rado mrzli in če nastane kužna bolezen, pobere nam vso živino, ker je nimamo kam hitro prezapreti. Hlev naj stoji na malo uzvišenem prostoru, da bode gnojišče nižje in se tje gnojnica lahko odcejala. Dveri so najboljše na južni strani, da ne piha krivec ali sever naravnost v hlev. Okna so lahko proti jugu in severu, da ni solnce celi den v hlev oprto. Kder pa dveri ne moremo na južnej strani napraviti, naredimo jih na zapadnej.

Gruške povrtnice.

11. Gruška Marija Luiza (Marie Louise). Sad je take debelosti, kakor zelena Bergamaščanka, časih pa debelejši in ima maslenovito meso. Trpi do konca oktobra. Je izvrsten jesenski sad, posebno na pritličnih drevesih vzrejen.

12. Gruška Rajenka (Kolmarbirne). Sad podoben zeleni Bergamaščanki, od ktere se pa po rodi lupini razlikuje. Tudi je proti receljnu bolj tope podobe. Ima najnježnejše, raztapljajoče sočno meso. Ta sad je prve vrste in traja do meseca januarja. Je prikladna za visoka debela in piramide pa le v toplih legah.

13. Gruška krasana (Crassane). Sad je na obeh koncih top, ploščnat, svitlozelen, rijast, dolgorecljat, precaj debel. Zori meseca oktobra in trpi do novembra. Drevo je veliko in rodovitno. Sad je prve vrste z maslenim mesom. Stori na visoko deblo in tudi na kurtini cepljena.

14. Gruška Velikonočnica. (Osterbirne.) Sad je lep, Bergamaščanki podoben, svitlozelen. Raste le v topli in dobri zemlji. Na jeziku se raztopi, kakor puter. Če stoji pa v slabi zemlji ima okus kakor repa. Drži se do maja. Drevo je rodovitno pa srednje velikosti.

15. Gruška Hardenpontova sladčica. (Hardenponte-Leckerbissen). Sad je velik, voglat, svitložolt. Meso prekomerno sočno. Je izvrsten sad, ki do decembra trpi. Na kulinu cepljena je rodovitno drevo.

(Konec prihodnjič.)

Premiranje konj bo letos v Ljutomeru, Brežicah, Žavci in Mariboru. Za premije ima konjerejsko društvo na razpolaganje 1900 fl. iz državne blagajnice, iz deželne 800 fl. iz okrajnih in privatnih 1000 fl. torej vkup 3700 fl.

Perutninsko društvo osnovali so znani nemški Nagelovci v Mariboru pa se vidi, da jim je le bolj za slovenske glase mar pri bližnjih volitvah v državni zbor, kakor pa za kokoši. Nagele uvidevši, da s „šilververeinom“ ne gre, s „pauernvereinom“ še menje, iztuhtal je „Geflügelzuchtverein“, češ vse bo na te limanice letelo, in celo narodna duhovščina in učiteljstvo mu pomagalo. Nagele pa kokoši! Smešno! Mož pozabi, da mu stoji za petami „lisjak.“

Cena pšenici je na Dunaji poskočila, govedom srednje robe padla, vino velja v Mariboru novo 65—75 fl. od leta 1883 pa je 80 fl. vredno.

Hmeljske sadike prodava g. Ernest Širca v Žavci. Pravijo, da so sadike iz Savinjske doline posebno zdrave.

Sejmi. 30. marcija: Kameca, Sevnica, sv. Marko pri Laškem, 31. marcija: sv. Križ pri Slatini, 1. aprila: Lučane (za drobnico), 2. apr.: Artiče, Konjice, Radgona, Gradec (konjski sejem), Reichenburg, Laško.

Dopisi.

Iz Maribora. (Pastirski list o tisočletnici sv. Metoda, dvoboj, nova šola, skladišče, sovraštvo, ribe.) Na velikonočni pondeljek (6. aprila) bode ravno tisoč let, odkar je umrl apostol Slovanov sv. Metodij. Da se tisočletni spomin velikih dobrotnikov slov. naroda, sv. Cirila in Metodija, tudi v naši škofiji spodobno obhaja, so njih ekscelenca premil. knez in škof izdali pastirski list, ki naročuje za vse župnijske cerkve cele škofije na veliki pondeljek slovesno službo božjo s zahvalno pesnijo. Za ta dan in za celo osmino so sv. oča dovolili popolne odpustke vsem vernim pod navadnimi pogodbami. Oživimo pri tej priliki svojo vero, in molimo zlasti za tiste slovanske narode, ki so ločeni od edino zveljavne cerkve, da jih ljubi Bog zopet pripelje v naročje sv. matere rimsko-katoliške cerkve.—Dva oficirja sta se sabljala v dvoboju in je enemu trebuh prerezan.—Novo šolsko in hranilnično poslopje je do vrha dozidano, velikansko je, da skoro vse

okolo stoječe hrame ponižuje. Graška eskomptna banka je za Jude pozidala veliko skladišče pri južnej železnici v Melji, ki pa temo prodava, odkar so v Innsbrucku tudi postavili podobno skladišče, vogerski Judje marajo bolj za Innsbruck, ki je bliže Arlske železnice.—Iz starega sovraštva sta dva vojaka od 47. regimenta z bajoneti razmesarila fanta Franca Sterna od sv. Miklauža. V gornjih Hočah so fantje Retschniggu plot razdrli in s plankami krčmo Müllerjevo zaprli. V Račah bodo veliki pondeljek v velikem ribniku ribili in ščuke, po 10 kilo težke, in karpe takoj prodavali.

Iz Ljutomera. (Gosp. Gabriel Postružnik,) učitelj in tržan v Ljutomeru, je pred nekterimi dnevi dopolnil šestdeseto leto svojega življenja. Velezaslužni „školnik“ se pač s ponosom zamore ozirati v minole čase. Saj menda ne bodeš, ako izvzemeš Cezanjevce za lastno šolo, v celej fari našel hiše, kjer bi ne prebivali bivši učenci še danes delujočega učitelja. A da tudi mnogo njegovih šolarjev sedaj po raznih vetrovih v javnih službah deluje, kakor duhovniki, zdravniki, pravdoslovci itd., to sklepaš lahko že potem, kar poroča naš dopisnik, ako pravi, da se je v dobi cveta ljutomerske čitalnice v njenih prostorih enkrat zbralo 25 dijakov, ki so bili vsi doma v tamošnji fari. Gotovo, da bi vsaki učenec vrlega gospoda brez obotavljanja z veseljem podpisal vse tiste prijazne besede, ki so „vzgledelemu nadučitelju“ bile naznanjene osebno ali pa so prišle po pošti in po telegrafu povodom šestdesetletnice. Ljubi Bog ga Cerkvii v čast in narodu v korist ohrani še mnoga leta, kakor do zdaj, v najboljšem zdravju in zadovoljstvu!

Iz Ptujkega okraja. (Malo pa zelo potrebno.) Vse je že, če pogledamo na spodnjo stran od našega okrajnega mesta Ptujja, z okrajnimi stezami prepreženo, skoraj bi rekel k vsaki gorici kakšnega velikaša. In vedno se še dopušča novih delati. Tudi je od železniške postaje slov. Bistričke narejena nova cesta mimo Laporja čez Ložnico, Mostečno in v Pečkah k Ptujsko-Poličanski okr. stezi. Ali bi toraj ne bilo potrebno naše prošnje z uradnim pečatom Monšberskim, Stopnovskim, Pečevskim, Cirkovskim, Gorickim, itd. uterjane vslišati? Vsaj so uže pred tremi letmi šle na okr. zastop Ptujski prošnje pa nikakoršnega odgovora ni. Čitalo se je že tudi v „Slov. Gospodarji“ o potrebi okrajne steze od Ptuj-Pragerske ōrte, iz Šikolj čez Sesterže v Mostečno, do nove okr. steze „slov. Bistriške-Pečke“. Naj bi se ta steza pregledala, ktera je zbog nizkega sveta vedno mokrotna, tako da se teža ne more čez voziti, temuč se móra od Pečke čez Monšberg-Ptujsko goro, Župečko ves, Pleterje, spodnje in gornje Mihovce, Dragonjo ves, Cirkovce, Jab-